

Efter megen hyldelse til initiativet og mindstenen fra amtmand, lokale politikere mfl. takkede fæstehusmand & murer Prandsen af. Hans sagde, han med glæde havde afgivet den jord, stenen står på i dag. Derimod var godsejer Lassen, Høvdinggaard, der skænkede initiativtageren, Mern sognerådsformand Hans Hansen og rådet, de 6 m² jord til evig arv og eje. Festen sluttede nu med kaffe i forsamlingshuset, og en og anden gik nok salig hjem den dag og troede, at nu var Mernboerne, fri for indkomskat - men ak!! (Referat findes i Præstø Avis 21. okt. 03)

Hvorfor lader Mern sig ikke måle som en anden normal stationsby?

Befolkningsudvikling i byen Mern, fra 1901-1930.

Årstal	Landbrug	Håndværk	Handel	Industri	Andet*
1901	164	98	40	5*	10
1911	169	106*	42	36	21
1921	134	79	57	74	50
1930	105	68	69	111*	61

*Tallene i perioden viser en ret markant nedgang i antallet af håndværkere og en stigning i de ret få handlende ved århundredskiftet, hvorimod industri og arbejdere går markant frem. Andet står for transport m.m.

Her er det stationsbyforskeren P. Stilling Andersen, der i 1988 undrer sig over denne ejendommelige by Mern:

"Byens historie er præget af, at byen ligger i et godsejer område, hvor al økonomisk ryttænkning er forbeholdt godsejerne.

Mern bærer intet præg af at være kommet med, da moderniseringsbølgen drev over landet i slutningen af 1800 tallet.

Når der var så få moderniseringsstiltag her på egnens fedeste jord, skyldes det måske byens ret isolerede placering uden for de centrale færdselsårer i Sydsjælland.

Her var jo intet inspirerende købstadsmarked i nærheden. Præstø var stagnerende -Vordingborg stod stille (Landsbyen Mern talte omkr. 1920 1400 indbyggere, købstæderne Præstø 1460 og Vordingborg ca. 3600), og selvom landevejen fra Præstø mod syd udflettes i byen, fik det kun en ringe betydning.

På aflærskolen fik Håndværkernes drenge tegneundervisning, og de to petroleumslamper til 3 kr. fungerede som modeller (tegning ved Viggo Nielsen i 1910).

Byen breder sig ad Lillindalsvej. (foto ca. 1910).

Kort over „tvillingebyen Mern før og efter udstykningen 1816. Bemærk de to gadekær, husene ligger og hygger sig omkring på kortet øverst!

Kortet nederst viser byen efter udstykningen, hvor det ses, at der udstykkes nye parceller i Hede Mern og mod Allersten samt i Sønder Mern, mod Simerbillet og Østergårdsstrøde.

De tolv udflyttede gårde søges markeret med 1-12.

(Med kopi ret, matrikaldirektoratet i 1992)

Sammenlignet med andre landsbyer hører byen Mern ganske vist til de større, hvor der efter 1870 fandtes endda 2 brugforeninger, flere smedjer og en lægebolig. Men nu er det ligesom byen gik i stå på sit 1880 niveau, hvor andre landsbyer udviklede sig til bymæssige bebyggelser i kraft af et opblomstrende håndværks- og handelstliv igennem 80- og 90'erne.

Mern ernærede ganske vist flere håndværkere end nogen landsby i 1870, men de stagnerede igen inden 1930.

Nok var saftstationen fra 1902 her på vejen til Støge sukkerfabrik med til at forhindre yderligere stagnation fra 1890 -1902, men for beskæftigelsen betød den kun lidt, nemlig 18 nye familier i byen. Dog var saftstationen en væsentlig årsag, til at Mern fik jernbanen i 1913, som en forlængelse af Næstved - Præstøbanen fra 1900.

Men banen blev aldrig som projekteret videreført til Møn via Kalvehavebanen (grundet modstand fra byens godsejere: Høvdinggård/ Lillindal).

Her forsvandt Merns storhedstid! Med drømmen om at sammenkæde den ekspanderende industri med jernbanenettet i Mern.

Forfatteren tegner videre Mern by som et fastgroet bonde- el. humandsamfund, hvor kun fandtes 3-5 ud af de 22 smågårde der: Dels af manglende vilje, lå og spærrede for en moderne udvikling.

Ser vi derimod på udstyknings kortet th. udgør byens "spærrende" gårde incl. præstegården ikke 22, men 10 mod de 12 fæstegårde, der blev udflyttet efter 1816. Beskyldningen bliver stående: al økonomisk ryttænkning i byen var forbeholdt godserne..

Og den mere progressive Mernbo af idag kan med rette konkludere at: "Den indeklemt landsby" forblev indeklemt, og at godsernes gamle stuehuse fra de 12 udflyttede gårde stadig lå (og ligger) langt ind i indeværende århundrede som fæste/leje beboelser for byens forskellige erhverv. (Her skal nævnes, at det sidste gl. fæstegårdsstuehus i Sdr. Mern med sit et lille vænge blev handlet fri af fæstet fra Høvdinggård i 1954 og nedbrudt af Henning Nøhr Nielsen med opførelsen af den moderne autoforretning.